

Gift til Norge med slektning

Human Rights Service (HRS) N1-3/2005

Møllergt. 9, 0179 Oslo
Tlf. 22 33 80 00
www.rights.no
post@rights.no

pc04/05-N1-3/2005

Dette notatet har latt seg realisere av driftsmidler til HRS over St.prp. nr.64 (2003-2004)
Om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2005
via Kommunal- og regionaldepartementet

Gift til Norge med slektning

- ny statistikk fra den norske ambassaden i Pakistan

For første gang i Norge kan statistisk material knyttet til slektskap ved innvandring gjennom ekteskap presenteres. Dette notatet omhandler familiegjening i Norge med ektefelle fra Pakistan. Statistikkene er utarbeidet fra søknader om ekteskapsinnvandring ved den norske ambassaden i Pakistan (NORAMB) over en periode på 1 ½ år, fra 1. januar 2004 til og med 31. mai 2005. HRS fikk tilgang til statistikken etter anmodning.

Så langt HRS kjenner til, er liknende statistikk ikke ført ved noen annen norsk ambassade. Vi vil berømme ambassadepersonellet i Islamabad for å gi norsk offentlighet innblikk i så sentral informasjon, informasjon som gir et langt bedre utgangspunkt for den videre debatten og for et mer forsvarlig beslutningsgrunnlag innen integrerings- og innvandringsområdet.

Notatets innhold

Statistikken fra ambassaden for perioden 2004 til medio 2005, omhandler 436 søknader om opphold i Norge gjennom giftermål.

Notatet omfatter følgende punkter:

- 1 Slektskap mellom ektefellene
- 2 Hvem står bak giftermålet?
- 3 Alder på ektefellene
- 4 Utdannelse
- 5 Ufrivillige ekteskap og slektskap
- 6 En ny underklasse
- 7 Forslag til tiltak

Kommentar til statistikken

I statistikken fra ambassaden er det tatt utgangspunkt i herboende part sitt statsborgerskap. I 343 av sakene (163 kvinner og 180 menn) har vedkommende norsk statsborgerskap, der det fra ambassaden opplyses om at stort sett alle disse er norskpakistanere. For 68 av sakene har vedkommende pakistansk statsborgerskap (17 kvinner og 51 menn). I 16 saker (5 kvinner og 11 menn) oppgis statsborgerskapet å være til Schengen/EU-området, hvilket for eksempel kan bety at det er en danskpakistaner bosatt i Norge. For tre saker oppgis statsborgerskapet å være "annet", mens det for seks saker (alle menn) ikke er oppgitt statsborgerskap.

Gitt overrepresentasjonen av norskpakistanere i statistikken, kommenterer vi tallene som norskpakistanere.

1 Slektskap mellom ektefellene

Slektsforholdet mellom ektefeller av pakistansk opprinnelse har vært til debatt i flere runder de seneste årene, sist i mai da HRS presenterte rapporten *Innvandring gjennom ekteskap* (HRS/R1-2005). Det har blant annet vært hevdet at søskenbarneekteskap ikke er et typisk fenomen og at praksisen tilhørte foreldregenerasjonen.¹ De nye tallene fra ambassaden viser at dette ikke er tilfellet.

Flertallet i slekt

Av de totalt 436 ekteskapene som ligger til grunn for søknad om innvandring til Norge i perioden, viser statistikken at 57 % (247 av ektefellene) er i slekt med hverandre, 40 % (176 ektefeller) er ikke i slekt, mens for 3 % (13 ektefeller) er eventuelt slektsforhold ukjent (fig.1).

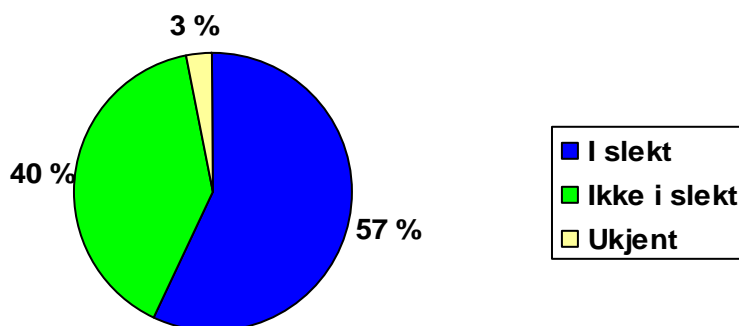

Fig.1 Viser fordeling mellom ektefellene etter slektskap eller ikke. Kilde: NORAMB.

Av samtlige ekteskap var slektskapet for denne perioden fordelt på 34 % søskenbarneekteskap, 11 % med tremenninger, og 12 % med fjernere slekt. Se figur 2.

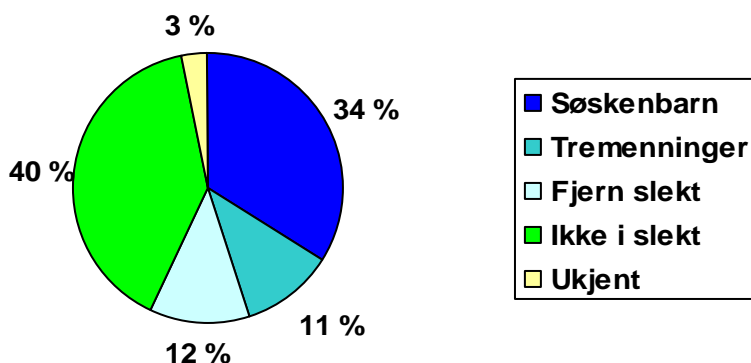

Fig.2 Viser fordeling mellom ektefellene etter slektskap eller ikke, og fordelingen knyttet til slektskapet. Kilde: NORAMB.

¹ Blant annet i debatt i Tabloid/TV2 18.og 25.mai i år.

Flest søskenbarn

For de 247 ektefellene som er i slekt, er sannsynligheten størst for at ektefellene er søskenbarn. Giftermål med søskenbarn utgjør 60 % av giftermål med slektning (148 av ektefellene). 18 % i denne gruppen (46 ektefeller) var tremenninger, og 22 % (53 ektefeller) var i fjernere slekt (fig.3).

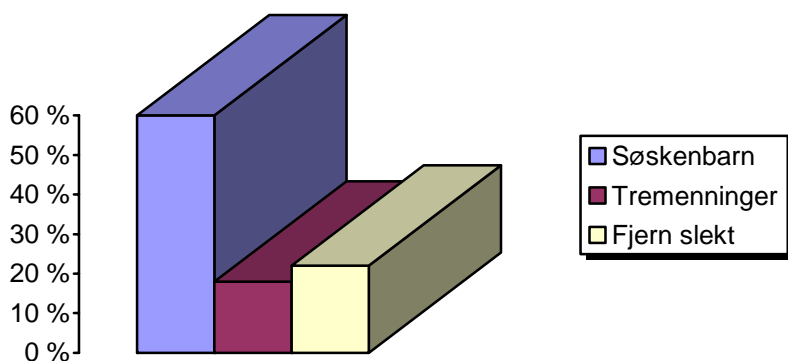

Fig.3 Viser fordelingen for de ektefellene som er i slekt, relatert til om de er søskenbarn, tremenninger eller fjernere slekt. Kilde: NORAMB.

2 Hvem står bak giftermålet?

De fleste ekteskapene i Pakistan avtales innad i storfamilien eller mellom to familier. Det samme gjelder for pakistanere i Norge. Valg av ektefelle til familiemedlemmer anser foreldre/familie som deres rett og ansvar. Det betraktes som en kulturell og/eller religiøs² plikt å sørge for at barna giftes. Kjærlighetsekteskap er tabubelagt. Imidlertid kan initiativet komme fra ulikt hold, også fra partene selv. Giftermålet presenteres da ofte utad som såkalt arrangert, men selve giftermålet kan det være partene selv som har tatt initiativ til. Dette gjøres for å kamuflere at giftermålet er basert på et kjærlighetsforhold.

Foreldre/familie står bak, nesten ingen kjærlighetsekteskap

Tallene fra ambassaden bekrefter at det i all hovedsak er foreldre/familie som står bak giftermålet, og at det i forsvinnende liten grad er snakk om kjærlighetsekteskap. Av samtlige inngåtte ekteskap stod familien bak hele 68 % av giftermålene (296 av ekteskapene).

Bare 3 % av ekteskapene (13 giftermål) er opplyst å være kjærlighetsekteskap.

I 3 % av ekteskapene er det ”andre” som har trukket i trådene. Det opplyses videre at i 6 % av ekteskapene tok partene selv initiativet, (27 ekteskap), mens det i 3 % av ekteskapene var gjort bruk av såkalt match-maker. For hele 17 % (75 av ekteskapene) er det ukjent hvem som står bak ekteskapsinngåelsen. Se fig.4.

² Koranen 24:32. Det anses som en religiøs plikt å gifte seg, og også å sørge for at ens nærmeste giftes.

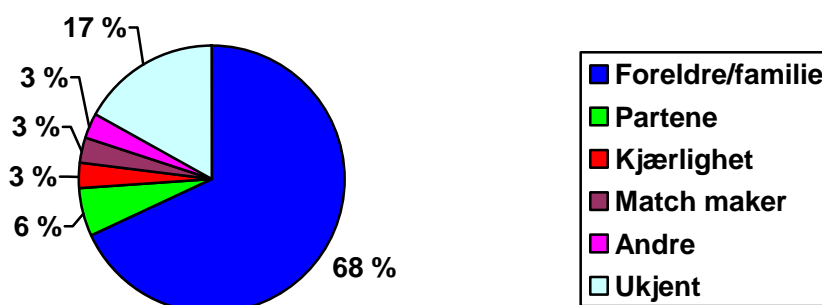

Fig.4 Illustrerer hvem som står bak giftermålet. Kilde: NORAMB.

3 Alder på ektefellene

Herboende

Statistikken avdekker at 48 % (209 personer) av den herboende parten var under 23 år da ekteskapet ble inngått. Av disse var 11 herboende ektefeller *under* 18 år. Det opplyses ikke om aldersfordelingen blant de under 18 år som har inngått ekteskap. For 2004 har vi derimot opplysninger om forlovelser som er blitt inngått (og som er grunnlag for søknad om såkalt forlovelsesvisum til Norge), der det fremkommer at yngste herboende part var 14 år (kilde NORAMB). I åtte av 20 forlovelsessaker var enten herboende part eller parten i Pakistan mindreårige (tre av herboende og fem i Pakistan).³

35 % (151 av herboende ektefeller) var mellom 24 – 30 år, mens 17 % (76 av herboende ektefeller) var fra 31 til 65 år.

Søkeren

Aldersfordelingen blant søkerne, dvs. partene som var bosatt i Pakistan, viser at 57 % (250 personer) var under 23 år da ekteskapet ble inngått. Av disse var 14 ektefeller *under* 18 år. 34 % (149 ektefeller i Pakistan) var mellom 24 – 30 år, mens de resterende 9 % (47 ektefeller) var fra 31 til 51 år.

Det er altså ingen søkere som er over 51 år, mens det er ni herboende som er i gruppen 51 – 65 år.

Aldersforskjeller

Aldersforskjellen mellom den som er bosatt i Norge og ektefellen i Pakistan kan være betydelig. I de 14 tilfellene der søkeren (parten bosatt i Pakistan) var *under* 18 år, ble flest

³ Barneloven ble endret 19. desember 2003, slik at den nå fastslår at avtaler om ekteskap på vegne av barn er ugyldige. I straffelovens § 220 heter det: Den som inngår ekteskap eller partnerskap med noen som er under 16 år, eller medvirker til dette, straffes med fengsel inntil 4 år. Villfarelse om alder utelukker bare straffskyld dersom ingen uaktsomhet foreligger i så måte. Straff kan falle bort for ektefeller eller partnere som er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.

ekteskap inngått med partner bosatt i Norge i aldersgruppen 18 – 23 år (9 ekteskap), men i ett av tilfellene var ektefellen mellom 31 - 35 år.

Der parten i Pakistan var mellom 18 – 20 år ble flest ekteskap inngått med norskpakistanisk partner i aldersgruppen 21 - 26 år (72 ekteskap), men for 10 av ekteskapene var herboende part mellom 31 – 40 år.

For de pakistanske ektefellene i gruppen 21 - 23 år ble ett av ekteskapene inngått med norskpakistaner i aldersgruppen 51 – 60 år. I tillegg giftet to pakistanske parter i alderen 24 – 26 år seg med norskpakistanisk partner i alderen 51 – 60 år.

Jf. fordelingen gjengitt i tabell 1.

Herboende og søkers alder ved ekteskapsinngåelse:

	SØKER	under 18 år	18-20	21-23	24-26	27-30	31-35	36-40	41-51	Sum
HERBOENDE										
under 18 år		2	2	4	3					11
18 – 20		4	38	23	11	6	1			83
21 -23		5	34	37	21	12	6			115
24 -26		2	14	38	28	7	5			94
27 -30			8	14	13	16	4	2		57
31 -35		1	8	7	5	8	2			31
36 -40			2	6	4	4	4		1	21
41 -50					2	6	4	3		15
51 -60				1	2		1	2		6
61 -65						1		1	1	3
Sum		14	106	130	89	60	27	8	2	436

Tabell 1 Viser aldersfordelingen mellom ektefellen bosatt i Pakistan (søkers) og ektefellen bosatt i Norge (herboende) da ekteskapet ble inngått. Kilde: NORAMB.

Det er verdt å merke seg at 209 av norskpakistanerne var under 23 år da ekteskapet ble inngått. Av disse var henholdsvis 11 personer under 18 år, 83 i alderen 18 – 20 år, og 115 i alderen 21 – 23 år, jamfør diskusjonen om å øke alderen for *familiegjenforening ved nyetablerte ekteskap* til 21 år eller 24 år.⁴

4 Utdannelse

Tallene avdekker at ektefellen i Pakistan i liten grad har utdanning. Hele 87 % (377 av ektefellene) har ikke skolegang over videregående utdanning. Av disse har 17 % (74 ektefeller) kun skolegang på mellom 0 – 5 år, som vi har definert til barneskole.⁵ Hvor stor andel av disse som overhodet ikke har gått på skole, er ukjent.

31 % (133 ektefeller) har ungdomsskole, dvs. utdanning på opptil 10 år, mens 39 % (170 ektefeller) har skolegang opp til 15 år (videregående utdanning).

⁴ 21 år er fremsatt i et EU-direktiv, og også anbefalt av Utlendingslovutvalget, mens 24 år er kravet i Danmark.

⁵ Skolesystemet i Pakistan er forskjellig fra det norske. Mange starter på skolen ved 3 – 4 års alderen.

Bare 10 % (44 ektefeller) har høyere utdanning, mens for 3 % (15 ektefeller) er eventuelt utdanningsnivå ukjent. Jf. fig.5.

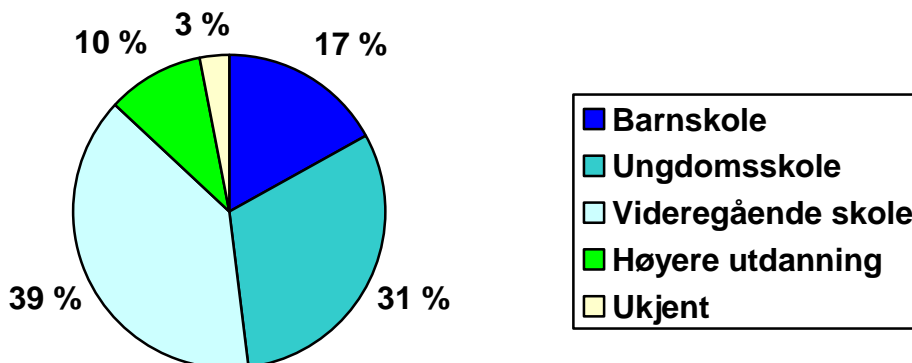

Fig.5 Viser utdanningsnivået til ektefellen i Pakistan, fordelt på de som kun har barnskole (eller ingen skolegang), ungdomsskole, videregående skole og høyere utdanning. Kilde: NORAMB.

Utdannelse relatert til slektskap mellom ektefellene

Sammenligner vi utdanningsnivået til ektefellen i Pakistan med slektskapet mellom ektefellene, viser det seg at jo mindre utdanning vedkommende i Pakistan har, jo mer sannsynlig er det at ektefellene er i slekt. Jf. fig.6.

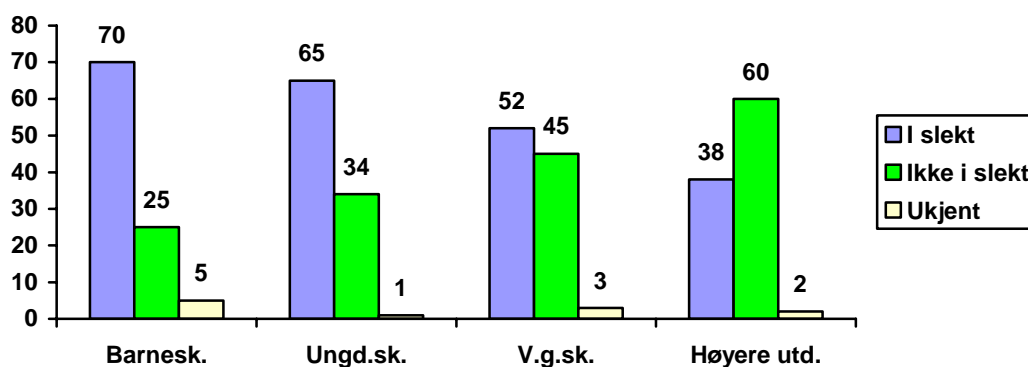

Fig. 6 Fordelingen mellom utdanningsnivå (for parten i Pakistan) og eventuelt slektskap mellom ektefellene (i prosent). Kilde: NORAMB.

For de med skolegang mellom 0 – 5 år (ingen skolegang eller barneskole) er 70 % i slekt, 25 % er ikke i slekt, mens for 5 % er eventuelt slektskap ukjent.

For gruppen som har skolegang mellom 6 – 10 år (ungdomsskole) er 65 % i slekt, 34 % er ikke i slekt, for 1 % er eventuelt slektskap ukjent.

De som har videregående utdanning (11 – 15 år) er i slekt i 52 % av ekteskapene, 45 % er ikke i slekt, mens for 3 % av ekteskapene er eventuelt slektskap ukjent.

I gruppen som har høyere utdanning (fra 16 års skolegang og oppover), er 38 % i slekt, mens 60 % ikke er i slekt. 2 % er ukjent.

Flest søskenbarnektenskap blant de med liten skolegang

Av de som er i slekt, fremkommer det at jo mindre skolegang parten i Pakistan har, jo mer sannsynlig er det at ektefellen er et søskenbarn. Motsatt ser vi at jo mer skolegang parten i Pakistan har, jo mindre sannsynlighet er det for at ektefellene er i slekt. Jf. fig.7.

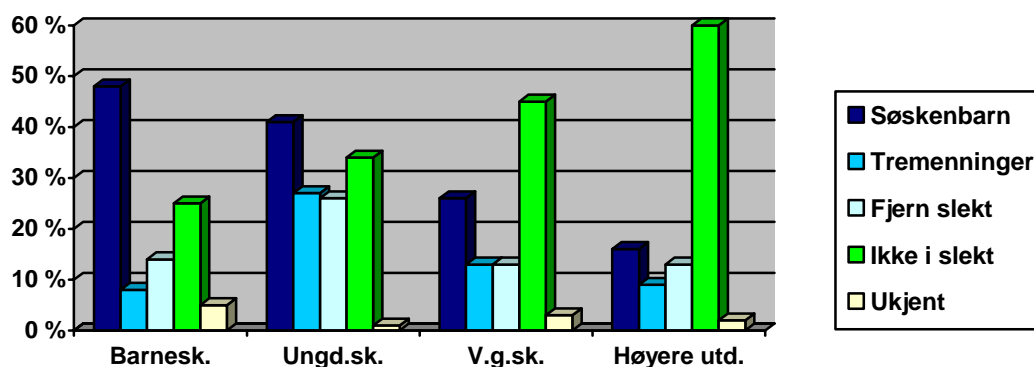

Fig.7 Viser fordelingen i slektskapet (søskenbarn, tremenninger eller fjern slekt) og ikke slektskap knyttet til ektefellen i Pakistan sitt utdanningsnivå (i prosent). Kilde: NORAMB.

Av de 73 ekteskapene som ble inngått der parten i Pakistan kun har barneskole (eller ingen skolegang) er 48 % (35 av ektefellene) søskenbarn. 8 % (6 av ektefellene) er tremenninger og 14 % (10 ektefeller) er i fjern slekt.

Det ble inngått 133 ekteskap i gruppen som har skolegang i Pakistan til og med ungdomsskole. 60 av ektefellene (45 %) er søskenbarn, mens 12 ektefeller (27 %) er tremenninger og 14 ektefeller (26 %) er i fjern slekt.

I 171 av ekteskapene har parten i Pakistan videregående skole, der 44 av ektefellene (26 %) er søskenbarn, 22 ektefeller (13 %) er tremenninger og 23 ektefeller (13 %) er i fjern slekt.

Av de 45 ekteskapene der parten i Pakistan har høyere utdanning, er 7 ektefeller (16 %) søskenbarn, 4 ektefeller (9 %) er tremenninger og 6 ektefeller (13 %) i fjern slekt.

De fleste norskpakistanere gifter seg med slektning i Pakistan?

I ekteskapsstatistikken for perioden 1996 – 2003 fremkommer det at majoriteten norskpakistanere som inngikk ekteskap i denne perioden, giftet seg med partner bosatt i Pakistan. I denne perioden ble det inngått 2.534 ekteskap av norskpakistanere, herav om lag

75 % med person bosatt i Pakistan.⁶ Dette omhandler både første og andre generasjon, kvinner og menn.

Legger vi ambassadens statistikk til grunn for prosentandelen som inngår ekteskap med slektning, kan vi kanskje forvente at rundt 55 % av giftermålene er med slektning, dvs at rundt 1.000 norskpakistanerne inngikk ekteskap med slektning i Pakistan i denne perioden. Under samme betingelser kan det forventes at rundt 35 %, dvs. 600 -700 av ekteskapene, er mellom ektefeller som er søskenbarn.

I de følgende kapitlene vil vi analysere og kommentere det presenterte materialet.

5 Ufrivillige ekteskap og slektskap

Begrepene tvangsekteskap og arrangert ekteskap

Begrepsbruken i debatten om tvang ved giftermål, der det fra en rekke hold skilles mellom tvangsekteskap og arrangerte ekteskap, mener HRS er uheldig og bidrar til å tåkelegge det essensielle, nemlig hvorvidt ekteskapet i juridisk og moralsk forstand er inngått **frivillig eller ufrivillig**.

Hvem som arrangerer et ekteskap, og på hvilken måte det arrangeres, er for omverdenen stort sett helt uinteressant - så lenge ekteskapet er frivillig fra begge parter.⁷

Dette påpeker også den danske juristen, professor Kirsten Ketscher. Hun sier at i *rettslig* forstand er et ekteskap kun gyldig såfremt det er inngått frivillig av begge partene. Slik sett er et ekteskap som ikke er inngått frivillig, et tvangsekteskap. Det finnes altså ikke noe midt imellom. Ketscher forklarer dette med at juridisk sett omfatter tvangsbegrepet så vel fysisk som psykisk tvang, dvs. alle tilfeller hvor en handling påtvinges en person mot denne personens eget ønske. Dette innbefatter også trusler om handlinger som vil bli påført en selv eller nærstående, for eksempel inndragelse av goder, utelukkelse fra familiesammenhenger etc. Derfor vil det, i følge Ketscher, ikke ha noen relevans å spørre eksempelvis en pakistaner bosatt i Vesten om ekteskapet er et tvangsekteskap eller et arrangert ekteskap. Det arrangerte ekteskapet er *ingen rettslig kategori*, og retten anerkjenner kun ekteskap som oppfyller kravene til frivillighet. Hun understreker videre at det *menneskerettslige* korrekte ikke er et føleri på skillet mellom tvang og arrangement, men at det rettslige avgjørende er at ekteskapet, som det sies i Kvinnekonvensjonen, er uttrykk for partenes ”frie og uforbeholdne samtykke”.

Ketscher avviser ikke at det kan være interessant for eksempelvis sosiologer og antropologer å fastlegge omfanget av såkalte arrangerte ekteskap, men avviser at en slik kategorisering kan brukes som grunnlag for å *fastslå omfanget av beskyttelsesbehovet mot tvangsekteskap*.⁸

⁶ Tall utregnet fra statistikk vi tidligere har kjøpt hos SSB, presentert i rapporten *Innvandring gjennom ekteskap*, HRS/R1-2005.

⁷ Dette poenget er også utdypet i en kronikk i Aftenposten (11.07.03) <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article581885.ece> av jurist Terje Bjøranger i UDI, nå tilknyttet UDIs kompetanseteam knyttet til blant annet tvangsekteskap.

⁸ Berlingske Tidende, 16.oktober 2004.

HRS vil på dette grunnlaget benytte begrepene *frivillig* og *ufrivillig* ekteskap i den følgende analysen.

Ekteskap mellom slektninger

Ambassadens registrerte søknader om innvandring til Norge gjennom giftermål i perioden 1. januar 2004 til 15. juli 2005, totalt 436 ekteskap, viser at 57 % (247 ekteskap) er mellom norskpakistaner og pakistansk slektning. Hvis ektefellene er i slekt, er det størst sannsynlighet for at de er søskenbarn (jf. fig.3).

Ekteskap mellom slektninger er utbredt i land som eksempelvis Pakistan, Sri Lanka, Marokko, Irak og Tyrkia, og praksisen fortsetter her. I dag bor det 10.564 barn i Norge i alderen 0-19 år som er 1. eller 2.generasjons pakistanere (SSB, 1. januar 2005). Tallet for de med opprinnelse fra Sri Lanka er 4.855 barn og unge, marokkanere 2.418 barn og unge, irakere er 8.002 barn og unge, og for tyrkiske barn og unge er tallet 4.831 (op.cit.). Majoriteten av tyrkerne og irakerne er kurdere, og giftermål i slekten er utbredt blant kurdere.

I tillegg til disse unge under 20 år, kommer gruppen ugifte i 20-årene, samt voksne i 30-årene som også praktiserer henting av nære slektninger gjennom ekteskap.

I Pakistan viser ulike undersøkelser at minimum 30 % og maksimum 60 % av giftermålene er mellom søskenbarn. I Irak er utbredelsen minimum 46 % og maksimum 57 %, og i Sri Lanka henholdsvis 17 % mot 46 %. I Marokko viser en studie en utbredelse på 29 %.⁹

Flere studier viser at søskenbarnekteskap øker blant innvandrere i Europa, og at ekteskapene brukes som innvandringsverktøy.¹⁰ Det er også dokumentert at i enkelte grupper øker antall giftermål i slekta blant etterkommere, da særlig blant de dårligere stilte gruppene (blant andre av forskeren Georges Renier, 2001). Dette gjelder tyrkere i Frankrike og Sverige, tyrkere og marokkanere i Belgia, og pakistanere i England. Det er klare tegn på at blant de dårligst integrerte fortsetter praksisen med søskenbarnekteskap, mens blant velintegre avtar eller forsvinner praksisen.

Vår oppfatning er at særlig slektsekteskap kan være basert på ufrivillighet. Den danske forskeren Anders Hede har gått dette temaet i dybden. Hede konkluderte med at det er sterke argumenter for følgende:

- Søskenbarnekteskap er i overveiende grad ufrivillige ekteskap i henhold til internasjonale menneskerettighetskonvensjoner.
- Andelen søskenbarnekteskap er større blant innvandrere sammenliknet med befolkningen i hjemlandet.
- Søskenbarnekteskap er nært knyttet til fortsatt innvandring.

⁹ Referansene til disse studiene er å finne i den omfattende researchen og analysen til Anders Hede: www.mm.dk/filer/faetter-kusine-baggrundsnotat.pdf eller på www.rights.no. Det følgende stoffet om søskenbarnekteskap er i stor grad hentet fra den reviderte utgaven av *Feminin integrering – utfordringer i et fleretnisk samfunn*, Kolofon/Human Rights Service 2003, og rapporten *Innvandring gjennom ekteskap*, Human Rights Service, R1 2005.

¹⁰ HRS dokumenterte i 2003 til sammen 10 søskenbarnekteskap av totalt 14 ekteskap i en muslimsk storfamilie i Norge (op.cit.). Andelen har nå økt med to nye søskenbarnekteskap til 12 av totalt 17 giftermål. Samtlige søskenbarnekteskap har vært henteekteskap og/eller ufrivillige ekteskap.

- Søskenbarnekteskap hindrer integrering og skaper underklasser.

Indisier på tvang

Hede (op.cit.) mener blant annet at disse dokumenterte forholdene underbygger tvangen i søskenbarnekteskap:

- Lav alder på kusinebrud.
- Stort sett alle unge i engelskpakistanske miljø som selv velger partner, blir straffet. Ingen velger frivillig søskenbarnekteskap.
- Unge i Pakistan har liten eller ingen innflytelse på giftermålet.¹¹
- Norske unge innvandrere vil ikke giftes bort til søskenbarn eller til en fra opprinnelseslandet. Særlig jentene vil helst giftes med en person i Europa.¹²
- Pakistanere som praktiserer søskenbarnekteskap fortsetter i generasjoner med familiegjenforening, mens blant sikhene, som ikke gifter seg innen slekten, har henteekteskap så godt som opphørt, og de unge har fått reell medbestemmelse.
- På det ”frie ekteskapsmarkedet” er det meget få søskenbarnekteskap.

Andre sentrale moment er:

- høy fertilitet,
- lav utdanning (om noen) for kvinnene - rollen er i hjemmet,
- gjennomgående lav utdanning for barna grunnet dårlig økonomi og/eller fordi barna skal skjermes fra unge i flertallsbefolkningen,
- ekstra sterk kjønnsegregering og dyrking av jomfruidealet,
- en meget innadvendt orientering - inkludert utstøtelse av avvikere,¹³
- gettobosettingsmønster - der særlig kvinners bevegelsesradius er liten.

Kjærlighet – en vestlig idé?

I det moderne samfunnet, med velferdssystem og rettsbeskyttelse, er andelen søskenbarnekteskap mikroskopisk. Familien spiller liten rolle i valg i ektefelle. Romantisk kjærlighet er en allmenn akseptert norm. Et sentralt motargument i debatten, som er gjentatt til det meningsløse, er at ”vi” har ingen rett til å presse ”våre” verdier på ”dem”. Det hevdes endog at romantisk kjærlighet er en vestlig idé. Dette stemmer ikke. På bakgrunn av en analyse av 168 ulike kulturer¹⁴ kan det konkluderes med at forelskelse og romantisk kjærlighet er like universelt som sult, smerte og skadefryd.¹⁵

¹¹ Studie av legen Rafat Hussain (1999), her referert fra Anders Hede.

¹² Hedes konklusjon på bakgrunn av studie av Anja Bredal, 1999.

¹³ Søskenbarnekteskap er utbredt blant fem ”innfødte” og helt uintegrerte minoriteter i Vesten. I disse minoritetene er den enkelte unges frihet klart underordnet hensynet til familie og klan. De unge avskjæres også fra utdanning og sosial aktivitet i majoritetssamfunnet. De fem minoritetene er Amish-folket og Mennonitterne, hvor det er ca. 85 % søskenbarnekteskap, samt Hutteritterne, som er den mest innavlede av samtlige befolkningsgrupper i Nord-Amerika, The Travelling People i Irland med 65 % - 72 % søskenbarnekteskap, som kulturelt er tett på Romerne, der søskenbarnekteskap i Europa og USA praktiseres i fra 10 til 62 % av gruppen (research av Anders Hede).

¹⁴ William Jankowiak og Edward Fisher (1992), referert fra Hede.

¹⁵ For egen regning vil vi påpeke at enhver som kjenner noe til for eksempel pakistansk kultur, vet at både musikk, poesi, film og litteratur er gjennomsyret av kjærlighet, der hovedtemaet er to som elsker hverandre og deres kamp for å få ekte hverandre.

Men i ikke-vestlige innvandremiljø propagerer foreldre og eldre kraftig mot romantisk kjærlighet, og fremhever ekteskapelig vennskap som skal vokse seg til ”virkelig” kjærlighet. ”Vestlige ekteskap”, hevdes det, er kun basert på heftige følelser som alltid vil slokne på et tidspunkt. Slik propaganda er logisk, for romantisk kjærlighet er en trussel mot foreldrenes og de eldres maktposisjon og privilegier, som eksempelvis å bli vartet opp av en oppofrende svigerdatter. Dessuten er det ofte stor forskjell på hva som sies i det offentlige rom, der man kan påvirke andre eller bli utsatt for sanksjoner, og det som sies og gjøres i private sammenhenger.

Er forbud veien å gå?

Konsekvensene ved et forbud mot ekteskap mellom nære slektninger vil være omfattende for ulike innvandrergrupper. Det vil skje en kraftig reduksjon av de eldres makt over de yngre, særlig de yngre kvinnene. Samtidig vil antakelig mange benytte sjansen til å gifte seg ”vekk” fra egen bakgrunn, for eksempel med ektefelle av annen kaste-, klan eller stammebakgrunn, person bosatt i Vesten eller kanskje til og med etnisk norsk ektefelle.

Vi mener det er helt rimelig å sette spørsmålsteget ved om praksiser og tradisjoner er fornuftige og i samsvar med samtiden. I denne kontekst er det etter vår oppfatning ikke en utilbørlig inngripen i individets frihet å sette et forbud mot ekteskap mellom nære slektninger.¹⁶

Det er god grunn til å anta at forbudet i stor grad vil være selvregulerende. Både foreldre og barn blir legalt og moralsk frigjort fra press fra familien. Også i kulturer med tradisjon for ufrivillige ekteskap, tenker foreldre naturligvis på deres barns interesser.

De ekstreme tilfeller der velutdannede innvandrere blir gift med analfabeter fra opprinnelseslandet, er nødvendigvis ikke noe foreldrene til den velutdannede synes er fint og i orden. Når det likevel skjer, er det ofte fordi også foreldrene er under et voldsomt press. Innvandrere er som hovedregel ambisiøse på deres barns vegne. Den vesentligste motivasjonen for migrasjon er nettopp ønsket om å gi neste generasjon bedre levekår. Derfor trenger mange foreldre kun den lille, men til gjengjeld helt udiskutable hjelpen, til å stå i mot press fra familien i opprinnelseslandet. I følge Hede er dette en hjelp de neppe vil våge å ytre seg positivt om overfor sine nærmeste i opprinnelseslandet.¹⁷

Et forbud om ekteskap mellom nære slektninger bør etter vår oppfatning gjelde både søskenbarn og tremenninger:

¹⁶ I flertallet av Norges befolkning er det ytterst få som gifter seg med nære slektninger. Slik sett kunne et forbud mot ekteskap mellom nære slektninger gjelde ved nyetablerte ekteskap som utløser familiejenforening til Norge. Vi velger likevel å foreslå forbudet generelt, spesielt for å unngå beskyldningen om stigmatisering av innvandrere. I tillegg er det velkjent at inngifte innebærer en økt risiko for misdannelser hos barna, som vil gjelde uansett opprinnelse til foreldrene. Men samtidig er det slik at denne risikoen øker betraktelig jo flere ledd i familien som har inngått ekteskap med nær slektning.

¹⁷ At ingen pakistanske politikere i Norge har støttet forslag om forbud mot søskenbarnekteskap, kan nettopp handle om dette: De våger ikke overfor miljøene, egen familie i opprinnelseslandet eller her. Eventuelt har også de allerede inngått avtaler med søsken om å arrangere ekteskap mellom barna.

1. Risikoen for misdannelser ved ekteskap mellom tremenninger er nesten like utbredt som ved søskenbarneekteskap dersom inngifte er en utbredt praksis i storfamilien.¹⁸
2. Presset på foreldrene om å bruke barna som levende visum vil reduseres betydelig ved forbud mot søskenbarneekteskap. Det vil imidlertid vokse markant fra foreldrenes fettere og kusiner. Dette presset er mindre forpliktende for foreldrene, men vil sannsynligvis medføre ”nye” negative ekteskapsmønstre, dvs en betydelig økning i antall ekteskap mellom tremenninger.

Håndhevelse av forbud

Et forbud mot ekteskap mellom nære slektninger kan håndheves blant annet ved følgende:

1. Ekteparet må erklære skriftelig at de ikke er nære slektninger, dvs. søskenbarn eller tremenninger.
2. Ved tvil kan myndighetene be om å få se familiens stamtre (fra oldeforeldre og frem til begge parter). Stamtreet registreres i en database, og kan dermed brukes ved nye ekteskap i familien.
3. DNA-test kan kreves. En slik test vil derimot ikke være fullgod i familier med en omfattende historie på inngifte, da den vanskelig klarer å skille tre- og firemenninger.

I følge Hede, vil et forbud mot søskenbarneekteskap ikke krenke internasjonale konvensjoner eller prinsipper i internasjonal privatrett. Han mener tvert om at et forbud vil være med på å innfri folkerettens bestemmelser om fri ekteskapsinngåelse, noe HRS støtter fullt ut.

Undersøkelser fra USA, Australia og Norge indikerer at kun to til seks promille av ekteskapene i majoritetsbefolkningen er mellom søskenbarn og tremenninger. Det er også verdt å merke seg at i tidligere tider i Norge, da ufrivillige ekteskap særlig var utbredt i øvre sosiale lag, var forekomsten av søskenbarneekteskap høy og medførte misdannelser hos barn. I perioder var praksisen forbudt.¹⁹

Utdanning og alder: betydning for reell medbestemmelse

Utdannelse

Det er mange, inkludert oss, som er av den oppfatning at utdannelse har betydning for den unges mulighet til reell medbestemmelse i valg av ektefelle. Vi er derfor også av den oppfatning av at jo høyere utdannelse, jo mindre sannsynlig er det at vedkommende inngår ekteskap med nær slektning.

Tallene fra ambassaden bekrefter således vår hypotese. I pkt.4 fremkommer det at dess lavere utdannelse parten (i Pakistan) har, dess høyere frekvens søskenbarneekteskap, og motsatt, dess høyere utdannelse, dess færre søskenbarneekteskap. Imidlertid fremkommer det innenfor alle kategoriene (barneskole, ungdomsskole, videregående skole og høyere utdanning) at *hvis* ektefellene er i slekt, så er hovedandelen søskenbarn.

¹⁸ Det er 100 % høyere risiko for at det oppdages misdannelser hos nyfødte i søskenbarneekteskap. Barna har 2-3 ganger høyere risiko for å dø første leveåret. For mer informasjon om misdannelser, se www.consang.net. I perioden 1967 – 1993 er hvert 20 barn født av pakistanske foreldre, født med misdannelser (Camilla Stoltenberg, 1997).

¹⁹ For eksempel var det i følge Christian V's lov av 1687 ulovlig å ha kjønnslig omgang nærmere enn fjerde ledd. Forbudet ble opphevet for ca 100 år siden (*Hellig tvang*, Hege Storhaug 1998).

Når parten i Pakistan har ingen skolegang eller barneskole (utgjør 73 ekteskap), er hele 70 % av ekteskapene med slektning, med 48 % søskenbarneekteskap. Blant de med høy utdanning (45 ekteskap) er 60 % av ekteskapene med person som ikke er i slekta, der 16 % er søskenbarneekteskap.

Det er videre sannsynlig at de som har mest utdanning også er eldre når de gifter seg. Dette kan igjen innebære at jo eldre man er, jo mindre sannsynlig er det at man gifter seg med nær slektning.

Ut fra vår erfaring med ekteskapsmønsteret til norskpakistanere, søker familien gjerne etter en partner med noenlunde samme utdanningsnivå. Dette innebærer igjen at jo høyere utdanning herboende part har, jo større er sjansen for at det søkes lengre ut i slekta eller utenfor slekta etter en ”passende” ektefelle. At 60 % av partene i Pakistan med høy utdanning giftes med en norsk part som er helt utenfor slekta, kan bety at parten i Norge også har høyere utdanning. Dette mener vi er positivt for integreringsevnen. Men disse giftermålene kan også handle om visum; særlig unge kvinner i Norge er ettertraktet som ektefelle, da giftermålet også gir oppholdsgrunnlag i Norge. Velutdannede (fortrinnsvis) menn i Pakistan kan således være innstilt på å gifte seg med en kvinne uten særlig utdanning her. Også økonomisk kan familien her innkassere en god ”gevinst” ved å gifte bort datteren til en velutdannet part, og dermed sannsynligvis også en velstående part, i Pakistan. I Pakistan praktiseres medgift, dvs. at jentas familie må bringe verdier inn i ekteskapet. Kilder i pakistanske miljø i Oslo forteller at familier her kjøpslår om døtres ekteskapsavtaler i Pakistan med visum som hovedforhandlingskort. Ikke bare kan de slippe medgift, men de kan også kreve brudepris (eller ”visumpris”, som noen kaller det).

Alder

At hele 48 % (209 personer) av de norskpakistaniske partene var under 23 år, og 11 var under 18 år, mener vi er bekymringsfullt med tanke på ufrivillighet.²⁰ Vi ser også at 14 av de pakistanske partene var under 18 år, og at 57 % i denne gruppen (250 personer) var under 23 år. Statistikken sier ikke noe om slektskap i giftermål for de ulike alderskategoriene, og den er heller ikke fordelt på kjønn. Det hadde vært interessant å vite hvem gruppen under 23 år har inngått ekteskap med. Det er videre vår hypotese at dess yngre man er når man giftes bort, dess dårligere integrert er familien i Norge. Og dess dårligere integrert, dess mer sannsynlig at den utstrakte tradisjonen med ekteskap i nær slekt praktiseres. I disse familiene kan man derfor også forvente at ønsket om å bruke søskenbarneekteskap som innvandringsverktøy er høyere enn blant mer velintegrerte familier.

Vi må også bemerke aldersgapet spesielt på ung part i Pakistan og betydelig eldre part i Norge. Aldersforskjellen kan være på rundt 30 år. Vår hypotese er at den unge parten i de fleste tilfeller er en kvinne. Det er å håpe at utlendingsmyndighetene mer enn stiller spørsmål ved realiteten i slike ekteskap.

Kjærlighet?

Kun 3 % av giftermålene oppgis å være basert på kjærlighet. Sett i lys av at forelskelse og romanse er universelt (som omtalt over), og særdeles til stede i pakistansk kultur, taler tallet for seg selv.

²⁰ Vi minner om at aldersfordelingen på dem under 18 år ikke fremkommer i statistikken fra ambassaden. For 2004 fremkommer derimot at yngste herboende part var 14 år da det ble søkt om forlovelsesvisum. (Da vi ikke har forlovelsessakene så langt i 2005, har vi holdt disse utenfor denne statistikken).

6 En ny underklasse

Meget tankevekkende forskning fra England viser hvordan inngifte, kombinert med at ektefellen bringes fra opprinnelseslandet, har gjort pakistanere i England til en desidert underklasse, mens sikhene, som har et kulturelt forbud mot inngifte, er en integreringssuksess.

Det materialet vi nå presenterer er også hentet fra Anders Hedes research og analyse.

Hedes utgangspunkt er at pakistanere i England har praktisert søskenbarnekteskap i generasjoner som har utløst familieinnvandring, mens sikhene ikke har slik ekteskapspraksis, og dermed stoppet henteekteskapene. De unge har således fått reell medbestemmelse i valg av ektefelle. Hedes funn og analyse anser vi som så viktig, at vi gjengir den i sin helhet i hans egen språkdrakt:

"Den britiske forsker Roger Ballard (Ballard, 1990) kortlægger, hvordan sikhene og muslimer fra to nærtliggende områder i det nordlige Pakistan og Indien klarer seg vidt forskjelligt, etter at de er kommet til England og har boet der i adskillige årtier. Begge grupper har alltid vært og er fortsatt yderst hårdtarbejdende. Begge holder fast i deres oprindelige religion og hverdagskultur, der på mange måder ligner hinanden en del. Men deres efterfølgende integration i det britiske samfund er forskjellig som dag og nat. Sikhene er en økonomisk succes, med hastig social opstigning, mens de muslimer Ballard har undersøgt stort sett sitter fast på bunden af det britiske samfund. Der er de hårdt ramt af den nedtur den britiske industri har været igennem. Sikhene har været mere mobile og er i dag aktive i andre brancher.

Ballards konklusjon er, at den mest afgørende faktor, er hvordan ægteskaber indgås i de to grupper. Sikhene må ikke gifte seg indenfor deres familie. De skal finne en partner udenfor familien, men indenfor kasten. Mens muslimer traditionelt gifter seg indenfor familien, typisk i fætter-kusine ægteskaber. Det har ifølge Ballard mange konsekvenser: Muslimene bliver boende tæt sammen. Ved et ægteskab flytter kvinden ind hos menneskene, der allerede er hendes slægtninge, mens en nygift sikh-kvinde flytter ind hos fremmede. Hun er derfor sterkt optaget af, at få sin mand overtalt til at flytte væk. Det er hovedgrunden til at sikhene har et langt mere spredt bosætningsmønster. De muslimske kvinder ønsker i mange tilfælde kun en meget lille geografisk aktionsradius. For sikh-kvinderne er det at kunne bevæge seg rundt, derimod en nødvendighet for at kunne slippe væk fra mandens fremmede familie. Sikh-kvinder er derfor også langt mere integreret på arbeidsmarkedet end muslimske kvinder.²¹

De muslimske familier får også væsentligt flere barn end sikhene. Effekterne er endnu mere dramatiske for barnene. Hvor sikh-barn, fordi de bor ret spredt, leger med britiske barn, lærer de hurtig et perfekt engelsk, mens muslimske barn kun sjældent leger utenfor deres gruppe. Mange barn, får i modsætning til deres fædre og bedstefædre, derfor slet ikke lært engelsk.

Ægteskabsstrategierne i de to grupper avviker markant. Ethvert sikh-ægteskab er arrangeret uden forhåndstilsagn eller forpligtelser overfor familie eller klan. Valget er i hvert enkelt tilfælde åbent. I begynnelsen valgte sikhene at finne ægtefæller til deres barn i Punjab, hvor de kom fra. Typisk fandt man en partner i en nærtliggende landsby. Men i dag arrangeres stort sett alle ægteskaber med sikhene i England eller andre europeiske lande.

Ballard gjennomgår detaljert, hvordan sikhene omlagde deres ægteskabsstrategi. I første omgang mente sikh-forældre med sønner, at sikh-kvinder i England var lovligt præget af engelske værdier. De var mindre pligtopfyldende og lydige end piger fra Punjab. Derfor importerte man brude fra Punjab, typisk fra nabolandsbyer. Samtidig med denne import af brude, valgte enkelte unge sikh-mænd, at gifte seg med engelske piger. Det var forhold, som ofte blev acceptert af forældrene, fordi de ikke hadde forhåndsförpligtelser til at arrangere ægteskabet med en bestemt person eller personkreds. Dermed opstod der et overskud af engelske sikh-kvinder på ægteskabsmarkedet. Hvis de skulle

²¹ I Norge har vi ikke forskning på arbeidsdeltakelse knyttet til etnisk eller religiøs bakgrunn. Fra India har vi både muslimer, sikhene og hinduer. Tall fra SSB (2003) viser at mens 26 % av pakistanske kvinner i Norge var sysselsatt, var hele 56 % av indiske kvinner sysselsatt. Bak den høye sysselsettingsprosenten for indiske kvinner, kan det vise seg at mange av dem er sikhene (og også hinduer).

afsættes til sihk-mænd i England krævede det typisk en betydelig medgift. Derimod kunne en brudgom fra Punjab fås uden medgift, fordi der fulgte en opholdstilladelse med ægteskabet. Men det viste sig hurtigt, at sihk-kvinderne havde svært ved at få et ægteskab til at fungere med, hvad de følte, var en usofistikeret mand fra Punjab. Mændene fra Punjab havde det heller ikke let med deres "frigjorte" koner. Til at begynde med gik det lidt bedre i det ægteskaber, hvor det var kvinden, der kom fra Punjab. Det traditionelle sihk-kønshierarki var i hvert fald ikke truet. Men også disse ægteskaber viste sig problematiske, fordi forskellene var meget store.

Disse dårlige erfaringer medførte, at både mænd og kvinder og deres forældre opgav importen af ægtefæller. I dag gifter sihkerne sig med sihker fra England eller andre vestlige lande. Forældrene får stadig tilbud fra Punjab og er fristet af dem, fordi de kan slippe for medgift. Men de unge er uden undtagelse stærkt imod disse ægteskaber. De unge tager og vinder i næsten alle tilfælde konflikten med deres forældre. Ballard understreger, at de unge netop tør og vinder konflikten, fordi de ved, at deres forældre ikke er bundet af forhåndsforpligtelser overfor familie eller klan.

De muslimske ægteskaber er derimod blevet ved at med at foregå ved at hente ægtefæller i Pakistan. Ballard konkluderer, at de muslimske ægteskaber er ligeså dårligt fungerende og konfliktfyldte, som de ægteskaber sihkerne indgik med parter fra oprindelsesområdet. Men muslimerne bliver ved, hvor sihkerne har omlagt deres ægteskabsstrategier. Grunden er enkel. Den eneste måde at få opholdstilladelse i England er via ægteskab. Derfor minder familien i oprindelseslandet konstant familien i England om sine forpligtelser. De, som har været heldige, at komme til England, skal gøre hvad de kan for at hjælpe familien derhjemme. Hvis de nægter, er de onde og egoistiske. Familien i oprindelseslandet gør så, hvad de kan for at sværte familien i Englands ry og rygte.

Enkelte familier er dog begyndt, på kulturelt nogenlunde passende vis, at smygge sig udenom forpligtelserne fra hjemlandet, ved at gifte deres børn med fætre og kusiner i England. Men resten bliver gift med en familiesammenføring. Hvis de unge tager en konflikt, tager de en konflikt med forældre, der i modsætning til sihk-forældre, har massive forpligtelser og et tilsvarende lille forhandlingsrum.

De to samfunds grad af udadvendthed er i dag vidt forskellig. Sihkerne lever nu en global diaspora, hvor de dygtigste og mest veluddannede er åbne overfor at rejse f.eks. til USA. De færreste af dem har forbindelser til Punjab længere. Muslimerne lever stadig med blikket rettet mod Pakistan med ivrig rejseaktivitet, der er så kostbar, at den forhindrer dem i at investere i f.eks. boliger og erhverv. Enkelte har forsøgt at vende tilbage, men det er typisk gået galt, fordi de ikke længere har de rette forbindelser i Pakistans ekstremt korrupte økonomi. De mest udadvendte kigger på andre EU-lande, hvor de som britiske statsborgere, frit kan rejse og hvor, der flere steder er store pakistanske mindretal.

Ballards undersøgelse er interessant af to grunde. For det første strækker den sig over meget lang tid, og viser hvordan en fastholdelse af det traditionelle ægteskabsmønster er en afgørende faktor i en fejlslagen integration. For det andet udgør sihkerne simpelthen en testcase på hvad der sker, når indvandrere følger et frit ægteskabsmarked. Indledningsvis opretholdes forbindelser til oprindelseslandet, men derefter sætter det frie ægteskabsmarked sig igennem. Forældrene og de unge har mulighed for at tage åbne og ærlige diskussioner med hinanden, fordi forældrene ikke er bundet af forhåndsforbindelser. Et sådant fritstillet indvandremiljø kan netop lære af sine fejl og udvikle sig. Den enorme energi og ambition, der er i disse indvandremiljøer, bliver dermed omsat i socialt opstigning.

Ballard understreger selv, at hans undersøgelse ikke gælder uden undtagelser. Også den muslimske pakistanske middelklasse og den meget lille og uhyre velhavende overklasse fastholder traditionelle ægteskabsmønstre."

Samfunnsøkonomiske kostnader

Sihkenes intererings-suksess versus pakistanernes integreringsfiasko i England knyttet til ekteskabsmønsteret, viser at den kontinuerlige henting av ektefeller i opprinnelseslandet ikke er økonomisk bærekraftig. Dette slås også fast i ny forskning fra Frisch-senteret ved Universitetet i Oslo.²² Det fremkommer at en svært høy prosentandel av førstegenerasjons

²² Her referert fra Aftenposten 4.september 2005

ikke-vestlige innvandrere i Norge får sosialhjelp, uføretrygd eller andre former for offentlige støtte. Undersøkelsen omfatter alle de 173 613 voksne som innvandret til Norge i perioden 1956-1996, med særlig vekt på dem som kom i 1992-96 (altså først og fremst personer som kommer til Norge gjennom giftermål, vår merknad). I den grad deltagelse i arbeidslivet anses som et mål for vellykket integrasjon av innvandrere, feller undersøkelsen en hard dom over norsk integrasjonspolitikken de siste 10-20 år.

I følge Aftenposten går forsker Tyra Ekhaugen ved Frisch-senteret ”langt i å motsi det en rekke politikere i mange år har hevdet; nemlig at Norge må løse sitt behov for arbeidskraft ved mer innvandring. Hvis ikke norsk integrasjonspolitikken legges drastisk om, vil innvandringen fortsette å bidra til en økt snarere enn til en redusert forsørgelsesbyrde, dvs. til at byrdene på den arbeidende befolkning blir større i stedet for mindre. Generelt sett har Norge bare vært i stand til å utnytte arbeidskapasiteten til innvandrere fra den tredje verden i perioder med ekstrem høykonjunktur.” Flere av del-funnene viser at ”trygdeforbruket for viktige grupper øker over tid i stedet for å avta. Generelt er det slik at etter 17 år i Norge, blir flyktninger forbigått av andre, ikke-vestlige innvandrere når det gjelder forbruk av trygdeytelser”.

Ekteskapsinnvandringen – vår største velferdsutfordring?

Omfanget av henteekteskap og ufrivillige ekteskap sammenholdt med manglende integrering eller deltakelse i det norske samfunnet, får selvsagt samfunnsøkonomiske kostnader. Dette er det ikke forsket på i Norge, men det ligger i kortene at når unge personer avbryter utdannelse (særlig unge kvinner) fordi de skal giftes bort, og majoriteten av dem må hente en ektefelle i opprinnelseslandet som verken kjenner det norske språket eller samfunnet, så får dette negative samfunnsøkonomiske konsekvenser. I tillegg bringer den innvandrede ektefellen med seg sine verdier og normer, da også i mange tilfeller et tradisjonelt kvinnesyn, som igjen medfører at for eksempel en innvandret ektemann kan nekte kvinnen å fortsette utdannelse eller jobb. En innvandret hustru kan forbli uten særlige rettigheter, for eksempel kan hun nektes å lære språket, og/eller hun må operere som ulønnet hushjelp både for egen familie og svigerfamilien. At barna som fødes i disse ekteskapene vokser opp med høyst en forelder som kan norsk og kjenner norsk samfunnsnivå, er sterkt medvirkende til at barna starter skolegangen her uten å kunne verken norsk eller å kjenne særlig til norske samfunnsforhold. Igjen ser vi hvordan sosial arv reproduseres i generasjonene.

Som vist i rapporten *Innvandring gjennom ekteskap* (HRS R1-2005), finnes det ikke beregninger over hva innvandringen, som i all hovedsak er ekteskapsinnvandring, eventuelt koster samfunnet. I Sverige er det gjort flere kostnadsberegninger, som viser at innvandringen årlig koster staten 30 – 50 milliarder kroner. I Danmark er anslaget nesten det samme, og finansminister Thor Pedersen mener integreringen er Danmarks største utfordring de kommende 10 årene.²³

Professor Kjetil Storesletten ved Universitetet i Oslo anslår nettotapet i Sverige per ikke-vestlig innvandrer til om lag 170.000 kroner for hele perioden innvandreren bor i landet. Storesletten mener anslaget er forsiktig, og at det er liten grunn til å tro at forholdet er annerledes i Norge. Storesletten mener undersøkelsene tar livet av påstanden om at velferdsstatens problemer kan løses ved hjelp av dagens form for innvandring.²⁴

²³ Se side 49 – 51 i rapporten *Innvandring gjennom ekteskap*, tilgjengelig på www.rights.no Her vises det også til den lave yrkesdeltakelsen i aktuelle grupper, samt frafall i skole/utdannelse.

²⁴ Op.cit.

7 Forslag til tiltak

Ut fra de data som foreligger er det HRS' oppfatning at Norge står foran en innvandring av nære slektninger gjennom giftermål på flere tusen de kommende årene, dertil ekteskap hvor vi har sannsynliggjort at graden av ufrivillighet kan være svært utbredt. Etter vår oppfatning bør dette tilsi at det er på høy tid med en ny politisk kurs.

Vi vil også påpeke at en ny politikk kan ramme noen urettmessig i en periode i livet. Samtidig har vi en tradisjon i Norge for at flertallet ofrer seg for mindretallet når mindretallet er gjort sårbare i et umenneskelig system. Det handler om solidaritet.

Tiltak a) Forby ekteskap mellom nære slektninger

HRS har ved flere anledninger tatt til orde for lovforbud mot ekteskap mellom nære slektninger. Den nye statistikken fra ambassaden i Islamabad styrker oss i troen på at et slikt lovforbud både er nødvendig og human, da ut fra:

- at ekteskap skal være frivillig inngått
- helsemessige aspekt knyttet til misdannelser hos barn som fødes i ekteskap mellom nære slektninger
- sosiale forhold, da dagens form for innvandring stimulerer til isolasjon, utvikling av gettoer og dannelse av nye underklasser,
- samfunnsøkonomiske forhold, jamfør Frisch-senterets forskning (over), da dagens form for innvandring ikke er økonomiske bærekraftig, og at å føre en politikk som opprettholder velferdsstaten utvilsomt er en human politikk.

Dispensasjonsrett

Videre er det vår oppfatning at det bør vurderes en dispensasjonsrett hvis partene selv kan dokumentere at ekteskapet er ønsket og frivillig, og ikke er ufrivillig og iscenesatt av familie eller andre. En slik dokumentasjon kan følge av mange av de samme rutinene og reglene som gjelder for avdekking av proforma ekteskap, bl.a. at det vurderes om det har vært praktisk mulig for paret å ha blitt kjent før giftermålet. I tillegg må det undersøkes om det foreligger en praksis med ekteskap mellom nære slektninger i storfamilien, eventuelle andre liknende familiegjenforeninger som familien de siste årene har søkt om osv.

Iverksett kartleggingsundersøkelse

Tidligere har vi også foreslått at det iverksettes en kartleggingsundersøkelse av utbredelsen av søskenbarnekteskap i aktuelle grupper, der kartleggingen også må omfatte i hvilket omfang søskenbarnekteskap medfører misdannelser hos barn som fødes i slike ekteskap.²⁵

Danske regelendringer – fungerer ikke

Høsten 2003 sendte den danske regjeringen ut en rød varselampe hva gjelder ekteskap mellom nære slektninger knyttet til ufrivillighet og innvandring. I pressemelding fra regjeringen heter det:

"Der skal... gøres en yderligere innsats mod ægteskaber, der indgås mod eget ønske under tvang eller pres. Derfor er parterne enige om,

²⁵ *Feminin integrering*, HRS/Kolofon 2003.

- at der som utgangspunkt skal gives afslag på ægtefællesammenføring, hvis ægtefællerne er nærtbeslægtede, og

- at tidligere ægtefællesammenføringer i familien, herunder med nærtbeslægtede, nu skal tale for, at ægteskabet ikke anses for indgået efter ægtefællernes eget ønske.²⁶

Praktisk ble dette initiativet fulgt opp med en egenerklæring på søknadsskjemaet om innvandring gjennom giftermål. Partene skal oppgi om de er i slekt med hverandre eller ei. Tanken var at hvis partene er nære slektninger, skal utlendingsmyndighetene i intervju med partene ta utgangspunkt i at ekteskapet etter all sannsynlighet er ufrivillig, og slik gjøre en ekstra innsats for å få faktiske forhold på bordet. Men tiltaket har dessverre ikke fungert. Til HRS sier representant for Utlendingsstyrelsen (tilsvarende norske Utlendingsdirektoratet) at ”med ett var ingen i slekt lenger”.

Tiltak b) Heve aldersgrensen for familiegjenforening ved nyetablerte ekteskap

Vi tror at det er sannsynlig at Norge vil heve aldersgrensen for familiegjenforening gjennom nyetablerte ekteskap til 21 år innen nær fremtid. Dette knyttet til både Utlendingslovutvalgets anbefaling²⁷ og EU-direktiv om det samme.²⁸ Vi mener derimot at å øke kravet til 21 år ikke er tilstrekkelig. Integreringsmessig er det et bredt ønske om at unge med innvandrerbakgrunn får ta høyere utdanning. Et treårig høyskolestudium er man tidligst ferdig med som 22-åring. Som 21-åring er man dessuten fremdeles svært sårbar for press fra ens nærmeste.

En aldersgrense på 24 år, anser vi som forsvarlig ut fra modenhetsgrad og som en ”utdanningsgaranti”. At Danmark har 24 år som krav, tilsier også at Norge er tjent med å harmonisere lovverket med vårt naboland. Dette veil også åpne for en bedre mulighet for at Sverige følger etter, og at Skandinavia får en felles politikk på området. Slik vil smutthull som er i dag bedrettes, som at man flytter til nabolandet for en periode til fast oppholdstillatelse er oppnådd, for så å flytte tilbake igjen.²⁹

Et argument mot å heve aldersgrensen er at en slik regel kan ramme genuine ekteskap/samliv, for eksempel norske USA-studenter som ønsker å ta med partner tilbake til Norge, som har vært det klassiske eksemplet i debatten. Et annet argument er at en 24-årsgrense er brudd på menneskerettighetene (retten til familieliv). Hvis EU (og Utlendingslovutvalget) kan foreslå å øke alderen fra 18 til 21 år, er det ulogisk at en 24-årsgrense skulle være brudd på menneskerettighetene. Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonens (EMRK) artikkel 8 definerer heller ingen rettigheter knyttet til hvilket av ektefellenes hjemland familielivet skal finne sted.

Det finnes heller ingen dom i Den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen som har statuert krenkelse av EMRK artikkel 8 i forbindelse med en stats avslag på gjenforening mellom ektefeller. Tvert om fins det eksempler på dommer som avviser at et ektepar kan velge hvilket

²⁶ Regjeringen inngikk her et forlik med Sosialdemokratene og Dansk Folkeparti.

²⁷ NOU Ny Utlendingslov (2004:20)

²⁸ Rådet for den europeiske union, direktiv 2003/86 (22.september 2003).

²⁹ Et ukjent antall personer i Danmark benytter Malmö som smutthull. Etter to års samliv der, har man fast bosetting i EU eller eventuelt svensk statsborgerskap, og således kan man flytte tilbake til Danmark uten lovmessige hindre.

land de ønsker å bosette seg i, jf. dom i Den Europeiske Menneskerettighetsdomstol 28.05 1985 (Abdulaziz, Cabales og Balkandi).

Praktiske konsekvenser av aldersgrense for familiegjeningforening

For å få det reelle antallet i ulike grupper som kan bli begrenset av nye regler, bestilte HRS statistikk fra SSB.³⁰ Denne statistikken omfatter andelen unge under 21 år og under 24 år som inngikk ekteskap i årene 2002 og 2003 i undergruppene norske³¹ og ikke-vestlige³².

Det fremkom av tallene at det er stor forskjell mellom hvem norske og ikke-vestlige i Norge inngår ekteskap med. Mens de i den norske gruppen hovedsakelig giftet seg med en i Norge eller Europa (over 90 %), var det definitivt motsatt i den ikke-vestlige gruppen: I rundt 90 % av ekteskapene var ektefellen fra Asia, Afrika, Amerika og Oseania, eller Albania, Serbia og Montenegro, Tyrkia, Bosnia-Hercegovina og Makedonia (sistnevnte land i Europa ble valgt ut fra at tradisjonen med arrangerte ekteskap er utbredt i disse landene). Dette tilsier at hvis Norge hatt en aldersgrense for familiegjeningforening ville under 10 % av ekteskapene inngått av norske blitt rammet av en slik grense, mot rundt 90 % av ekteskapene inngått av ikke-vestlige. Samtidig inngås det langt flere ekteskap (i antall) i aldersgruppen 21 – 23 år, som igjen innebærer at hvis en aldersgrense skal prøve å beskytte dem som ikke inngår ekteskapet frivillig, vil man favne langt flere med en 24-årsgrense enn en 21-årsgrense. I tillegg viser statistikken at langt flere unge ikke-vestlige kvinner enn menn inngår ekteskap utenfor Norge og EU-området, og spesielt for gruppen kvinner under 21 år.

Vi vil også påpeke at det er vanskelig å forstå at en 21-årsgrense for familiegjeningforening ikke kommer i konflikt med menneskerettighetene, mens det påstås at en 24-årsgrense skulle gjøre det. Dessuten må det sentrale være at en aldersgrense for familiegjeningforening i størst mulig grad er til hjelp for dem som rammes av ufrivillige ekteskap, og da er spørsmålet om en 21-årsgrense vil være tilstrekkelig.

Tiltak c) Tilknytningskrav

Det er fullstendig uforsvarlig å innføre et alderskrav uten at det følges av et tilknytningskrav, noe dessverre Utlendingslovutvalget ikke tar høyde for. Uten tilknytningskrav kan unge som er født i Norge, sendes til opprinnelseslandet og giftes der, for så å bli holdt tilbake til de innfrir alderskravet. Dette vil medføre ytterligere overgrep mot den unge, og er også integreringsmessig svært uheldig. Vi mener derfor at et økt alderskrav for familiegjeningforening må følges av et tilknytningskrav.

³⁰ Publisert i *Innvandring gjennom ekteskap*, HRS R1-2005, og bare kort gjengitt her.

³¹ Den norske gruppen er av SSB definert som: etnisk norske (uten innvandringskategori), utenlandsadopterte eller født i utlandet av norske foreldre, utenlandsfødte med en norsk forleder og norskfødte med en utenlandsfødt forelder.

³² Den ikke-vestlige gruppen er unge med røtter i Afrika, Asia og på Balkan (med unntak av Kroatia), der arrangert ekteskap er normen. Det vil si at Mellom- og Sør-Amerika *ikke* er medregnet. (Vår områdeinndeling grunner seg i utlendingslovverket, da reglene for familieinnvandring ikke gjelder for EU-området.)